

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ ARMÁDNÍHO PROTIÚDERU V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

Kandidát voj. věd podplukovník Eman Liška, kapitán Evžen Mach

Autor v článku rozvádí hlavní úkoly materiálního a zdravotnického zabezpečení armádního protiúderu v počátečním období války; přitom se zabývá i otázkami velení.

Dochází k závěru, že je třeba plně využít všech zdrojů v armádním prostoru a polní zásobovací systém rozvinout teprve k zabezpečení přechodu do protiúderu.

Objekty napadení zbraněmi hromadného ničení v počátečním období války budou i zdroje zásob materiálních prostředků uložené v cílových a kategorizovaných městech a velká komunikační centra.

V těchto podmínkách má rozhodující význam, aby vojska a jejich týly byly včas uvedeny do bojové pohotovosti a zejména byly vyvedeny zpod atomových úderů. Vojska, zaujímající obranu státních hranic musí mít u sebe nejméně pohyblivé zásoby materiálních prostředků všech druhů a síly a prostředky k poskytování zdravotnické a technické pomoci na plných počtech. Přitom bude snahou těchto svazků vyvézt ze stálých posádek veškerý materiál a vytvořit si tak zvýšené zásoby na všech stupních, zejména v praporních rajónech obrany a přímo u bojovníka a vozidla.

Obranná operace v počátečním období války může být zahájena pouze těmi silami a prostředky, které jsou k dispozici již v míru. Zvětšování hloubky obrany a narůstání sil obránce bude pak probíhat v značně složité situaci. Výrazným rysem takto zahajované operace bude zejména složitá vzdušná situace, neúplná pohotovost vojskového a zejména operačního týlu a nutnost odrážet útok nepřítele na několika směrech a současně omezenými silami a prostředky vést boj se vzdušnými výsadky.

Jestliže nebude souvislá fronta, bude mít rozhodující význam manévrovací schopnost vojsk obránce k včasnému přehrazení hlavních směrů úderů a zejména k vytvoření výhodného poměru sil a zabezpečení podmínek pro převzetí iniciativy do vlastních rukou. Významnou úlohu v tom sehraje včasné a účinné provedení armádního protiúderu.

Hlavní silou armádního protiúderu je druhý sled v hodnotě jednoho až dvou svazků a zálohy velitele armády. Úkolem svazků 1. sledu je pak houževnatou obranou vyčerpat útočící vojska nepřítele, udržet výhodné terénní čáry pro vyražení k protiúderu a částí sil se připojit k hlavnímu protiúdernému uskupení. Podmínky k provedení protiúderu v počátečním období války budou podstatně složitější než v dalším jejím průběhu. Může dojít k situaci, kdy se protiúder bude provádět na dříve neplánovaném směru. V takovém případě musí být jeho zplánování a příprava provedena ve zkrácených lhůtách.

Doba provedení armádního protiúderu nebude rovněž stejná. Je možné, že bude nutno protiúder provést už v průběhu druhého nebo třetího dne operace v situaci, kdy armádní týl bude disponovat jen omezenými prostředky a kdy zásoby u vojsk mohou být do značné míry vyčerpány a kdy

zejména zdravotnické etapy budou silně zaplněny raněnými jak po údech ZHN, tak při vedení obranného boje.

Tato situace podstatně ovlivní činnost týlu při přípravě a zabezpečení protiúderu. Cílem této stati je ukázat na některé hlavní problémy, které je nutno v této souvislosti promýšlet a řešit z hlediska týlu a vyvodit základní závěry pro organisaci a činnost zejména armádního týlu.

Hlavní úkoly týlového zabezpečení armádního protiúderu

Přípravy materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení armádního protiúderu zahrnují zejména:

a) vytvoření úplných pohyblivých zásob materiálních prostředků všech druhů u svazků druhého sledu armády a jejich eventuální zvýšení o materiální prostředky nutné k zabezpečení přesunu na čáru zasazení k protiúderu;

b) včasné uvolnění zdravotnických etap v pásmu provedení protiúderu, aby bylo možno zdravotnické odsuny provádět až do zahájení protiúderu na tyto etapy a tím využít zdravotnické prostředky protiúderného uskupení až pro zabezpečení boje v hloubce; tyto etapy zesílit včasným rozvinutím chirurgické polní pohyblivé nemocnice 1. linie v pásmu protiúderu;

c) účelnou organizaci a uskupení armádních týlových útvarů a zařízení na směrech vyhodnocených k možnému protiúderu a zejména komunikační síti a konečně

d) vhodné rozestavení orgánů velení k zabezpečení včasné informovanosti týlu o potřebách vojsk a zámyslu velitele a k vytvoření podmínek pro pevné a nepřetržité velení týlu při zabezpečení protiúderu spojeného s možným přerůstáním do protiúderu.

Materiální zabezpečení protiúderu

Abychom si ujasnili potřeby materiálního zabezpečení protiúderu je nutno alespoň krátce ukázat možný stav zásob a jejich rozložení v době jeho příprav a provedení.

Přitom je nutno vyjít z možných variant stavu vojsk při zahájení války.

Bude-li bojová činnost svazků zaujímajících obranu státních hranic zahájena jen s mírovými počty osob, techniky a materiálu, bude stav materiálního a zdravotnického zabezpečení i přes přicházející doplňky značně svízelný a zejména zdravotnické etapy a divisní dopravní prostředky budou značně přetíženy. Takovou situaci nelze připustit; je nutno vždy vytvořit takové předpoklady, aby alespoň zdravotnické a dopravní síly a prostředky byly včas doplněny na zvýšené počty.

Příznivější podmínky pro práci týlu budou vytvořeny, bude-li kryt hranic a boj zahajován s plnými válečnými počty nebo po provedeném alespoň částečném doplnění. Cílem musí být takový stav, aby jak útvar, tak svazek byl schopen přemísťovat své pohyblivé zásoby jedním koloběhem. Vycházíme-li z tohoto předpokladu, je možno usuzovat, že po provedeném napadení, bojových ztrátách a spotřebě materiálních prostředků budou u svazků bránících se v prvním sledu armády v době, kdy bude připravováno provedení armádního protiúderu, jen neúplné pohyblivé zásoby. Nejnižší stav zásob možno očekávat u ženijního materiálu a hlavně u munice, jejíž doplňování bude prováděno ze zdrojů poměrně značně vzdálených. Jeho úroveň může v této situaci poklesnout i na poloviční výši pohyblivých zásob a u některých jednotek i níže. Příznivější bude stav zásob

potravin i PHM, které útvary a svazky mohou v prvních několika dnech doplňovat vlastními odběry buď z vlastních nebo jiných nejbližších mírových posádek. I za předpokladu zničení části těchto zásob bude v tomto ohledu zejména v potravinách situace příznivá. Nedostatky se mohou projevit pouze v zásobování čerstvým masem a chlebem. Pokud se týká pohonných hmot a mazadel umožní zásoby ponechané v mírových posádkách a zásoby v obytných základnách civilní distribuční sítě plynulé doplňování zásob nejméně na 1—2 dny boje.

Je tedy možno vcelku konstatovat, že u prvosledových svazků během 1—2 dnů boje bude možno v podstatě vlastními prostředky útvarů a svazků doplnit jak zničený, tak spotřebovaný materiál. K zabezpečení běžného doplňování zásob munice se jeví účelným provést obdobnou decentralizaci zásob jaká je na příklad u potravin.

U svazků 2. sledu armády, které budou zpravidla soustřeďovány z větších hloubky, bude nutno doplnit zejména PHM spotřebované během přesunu, uhradit denní spotřebu potravin, vystřelenou protiletadlovou municí a provést úhradu eventuálních ztrát materiálních prostředků a techniky vyřazené napadením nepřítelem ze vzduchu, výsadky nebo diverzní činností. Toto doplnění bude nutno zpravidla organisovat především s využitím místních zdrojů ať už ze zásob v nejbližších mírových posádkách nebo z nejbližších stálých skladů a jejich vyvezených zásob. Vzhledem k tomu je nutné po vyhodnocení možných prostorů předvídaných pro soustřeďování svazků 2. sledu armády už v míru pro toto doplňování vytvořit podmínky zvýšením nebo úpravou složení zásob skladovaných v nejbližších posádkách.

Vlastní zabezpečení protiúderu si vyžádá vedle úhrady běžné potřeby proviantu podle hloubky úkolu protiúderného uskupení kolem 0,35—0,5 n PHM, jeden i více palebných průměrů munice a nejméně 60 tun ženijního materiálu na svazek, tj. nejméně 1200—1300 tun materiálu na svazek. Úhradu tohoto materiálu, až na potraviny, které bude zpravidla možno čerpat z místních zdrojů, nutno provést z armádních zásob.

Vzhledem k závažnosti protiúderu v celé armádní obranné operaci bude nutno na jeho zabezpečení položit hlavní úsilí. To se projeví jak v organisaci a uskupení armádního týlu, tak hlavně ve vyčlenění většiny dopravních prostředků armády právě ve prospěch včasného soustředění a doplňování zásob u svazků a armádních útvarů tvořících protiúderné uskupení. Hloubka úkolu protiúderu si zpravidla sama o sobě vyžádá podstatné zvýšení pohyblivých zásob. Vždy však bude snaha zvýšit protiúdernému uskupení zásoby nejméně tak, aby na čáře zasazení byly u vojsk úplné pohyblivé zásoby, to znamená vytvořit u vozidel, zejména u tanků a transportérů zvýšené zásoby ve výši spotřeby za přesunu z prostoru soustředění na čáru zasazení. Vzhledem k tomu, že je nutno zabezpečit rychlé nahrazení ztrát protiúderného uskupení při napadení ZHN, je třeba mít silné pohyblivé zálohy materiálu nejen u svazků tohoto uskupení, nýbrž zejména u armády. Tuto zálohu je nutno umístit tak, aby manévr k nahrazení ztrát protiúderného uskupení byl co nejrychlejší.

Zdravotnické zabezpečení protiúderu

Hlavní úkoly zdravotnického zabezpečení protiúderu možno shrnout do dvou hlavních skupin. Je to jednak souhrn úkolů spojených s uvolněním zdravotnických etap svazků a útvarů v pásmu protiúderu a dále vlastní

vybavení protiúderného uskupení tak, aby bylo schopno na celou hloubku úkolu zabezpečit sběr raněných na bojišti, jejich ošetření a odsun vlastními prostředky až na vlastní divizní obvaziště nebo do přidělené chirurgické polní pohyblivé nemocnice 1. linie.

Oba tyto úkoly týl armády musí plnit v době, kdy má k dispozici jen velmi omezené zdravotnické prostředky a to jak odsunové, tak léčebné. Rozsah možností armády v tomto ohledu je dán počtem zdravotnických zařízení, která byla k této době postavena. Snahou musí být, aby v době, kdy je třeba provést protiúder bylo postaveno nejméně tolik nemocnic a odsunových jednotek, kterými by bylo možno odsunout, ošetřit a hospitalisovat všechny raněné z počátečních úderů ZHN a z vedení obranného boje a aby navíc byly k dispozici nemocnice alespoň na 5—10 % z celkového počtu protiúderného uskupení. Při hrubé kalkulaci počtů armády je třeba k této době mít k dispozici nejméně 5—6 tisíc lůžek a nejméně 1 až 2 automobilní zdravotnické prapory. Tento počet je tak vysoký, že bude zpravidla nereálné mít za to, že by byl v této době dosažitelný regulérními zdravotnickými prostředky. Východisko je možno hledat v přípravě objektů v osadách a jejich rychlém přizpůsobení na zdravotnická lůžková zařízení a v jejich vybavení nejnútnejšími zdravotnickými specialisty. Úhradu specialisovaných odsunových prostředků bude nutno řešit hlavně úpravou vozidel z bojových odřadů.

K vlastnímu zabezpečení protiúderného uskupení bude nutno vyčlenit nejméně jednu chirurgickou polní pohyblivou nemocnici 1. linie zesílenou odsunovými prostředky. Bude-li protiúder prováděn pouze jedním svazkem jeví se účelným dát svazku tuto nemocnici k dispozici už v prostoru soustředění a umožnit mu tak volnost vlastního manévru podle potřeb situace. Bude-li protiúderné uskupení tvořeno dvěma svazky a bude-li k jejich zabezpečení vyčleněna pro nedostatek prostředků pouze jedna nemocnice, bude nutno řídit její rozvinutí orgány zdravotnické služby armády. Zásada pro její rozvinutí bude stejná jako při zabezpečení normálního průlomu. To znamená, že bude jako armádní prostředek rozvíjena zpravidla k zabezpečení přesunu a plnění bližšího úkolu, zatím co vlastní prostředky svazků budou ponechány pro zabezpečení boje v hloubce. Dójde-li k napadení protiúderného uskupení už v prostoru soustředění nebo za přesunu na čáru zasazení zbraněmi hromadného ničení, bude nezbytné zdravotnické zabezpečení ztrát organisovat prostředky armády včasným manévrem zdravotnické zálohy, aby prostředky určené pro zabezpečení protiúderu zůstaly nedotčeny.

Organisace týlu pro protiúder

Bude-li armádní protiúder prováděn v prvních 2—3 dnech války, bude armádní týl pravděpodobně ještě ve stadiu rozvíjení hlavních týlových útvarů a zařízení. Zájem včasného a úplného materiálního i zdravotnického zabezpečení však vyžaduje, aby už v době před zahájením armádního protiúderu byla postavena alespoň část zdravotnických zařízení, především ta, která slouží k zabezpečení likvidace ztrát po úderech zbraněmi hromadného ničení jako jsou zdravotnický pluk (prapor) zvláštního určení, chirurgické, infekční a vnitřní polní pohyblivé nemocnice, zdravotnické odsunové prostředky a vedle toho ve stejném pořadí armádní dopravní útvary a personál hlavních armádních polních skladů.

Vzhledem k tomu, že dislokace stálých armádních skladů je protivníku známa a že v důsledku toho hrozí nebezpečí jejich zničení už prvními údery ZHN je nutno pomýšlet na určitou decentralisaci armádních zásob už v míru. Tato decentralisace je možná jednak zvýšením zásob ve skladech a podzemních nádržích svazků a útvarů a jednak připravením včasného vyvezení a rozptýlení zásob z armádních skladů (umístěných v cílových a kategorisovaných městech) do vhodných prostorů na bezpečnostní vzdálenost od stálého skladu a na směry plánované činnosti armády. S tím souvisí i možnost rozptýlení části zásob i za směry možných armádních protiúderů, samozřejmě při uplatnění požadavku naprostého utajení.

Pro závažnost úkolu zabezpečení protiúderu a včasného doplňování zásob všem svazkům armády omezenými dopravními prostředky jeví se v pořadí naléhavosti úkolů důležitější využití armádních dopravních útvarů k doplnění zásob protiúderného uskupení než jeho použití k vytváření armádní zásobovací základny. Zřizování polních armádních skladů bude pak závislé od zámyslu velení frontu; bude účelné, aby zabezpečovalo rozvinutí armádní zásobovací základny k zabezpečení protiútoků. Tomu bude nutno přizpůsobit celkovou organizaci armádního týlu a zejména rozvinutí armádní komunikační sítě.

V době odražení prvního úderu pozemních sil protivníka i v průběhu armádního protiúderu bude zásobování svazků a armádních útvarů prováděno po vyčerpání zásob v místních zdrojích a stálých posádkách ze zásob vyvezených z armádních skladů. Z těchto zásob bude nutno v prvním pořadí vytvořit pohyblivou zálohu materiálu velitele armády a umístit ji v blízkosti týlového velitelského stanoviště. Vytvoření této pohyblivé zálohy si vyžádá, při složení alespoň 0,25 p/p svazku hlavních druhů munice, 0,15 n svazku PHM a nezbytného množství ostatních druhů materiálu, nejméně 60—80 nákladních aut 3t a 20 cisteren.

Úkolem silniční služby armády bude zabezpečit s využitím jak civilních organizací (SMS-CO), tak zmobilisovaných vlastních silničních útvarů regulaci při vyvážení zásob ze stálých armádních skladů a při dopravě zásob materiálu až na vyšší skladů svazků. To si vyžádá rozvinutí poměrně složité silniční sítě se zabezpečením objížděk hlavních objektů možného nepřátelského napadení a se zvláštním zaměřením na vytyčení komunikací za svazky protiúderného uskupení a na zabezpečení odstraňování překážek na komunikacích. Těžiště vlastních silničních prostředků musí být v této době ponecháno v záloze k zabezpečení manévru.

Rozmístění týlů svazků a útvarů protiúderného uskupení se organizuje podle známých zásad platných pro útočný boj. Zvláštní důraz třeba položit na přimknutí nejnižších týlových jednotek k praporům a na všechna opatření všestranného bojového zabezpečení týlových jednotek, útvarů a zařízení.

Velení týlu při armádním protiúderu

Charakteristickým rysem operací prováděných v počátečním období války nezbytně bude značná nejasnost situace při nutnosti zabezpečit rychlé tempo boje a zejména včasný a účelný manévry k převzetí iniciativy do vlastních rukou. Přitom účinkem úderů jak zbraní hromadného ničení, tak klasických prostředků bude docházet ke značným ztrátám nejenom na osobách a bojové technice, ale i na materiálních prostředcích všech druhů.

Úkolem týlu bude včas reagovat na všechny potřeby vojsk, včas doplňovat spotřebovaný materiál a provádět všechna opatření plynulého zdravotnického a technického zabezpečení.

Jedním z hlavních předpokladů nutných k plnění těchto úkolů je stálá informovanost týlu nejenom o operační situaci, ale i o dalším zámyslu velitele. Má-li týl včas soustředit nutné materiální prostředky a provést všechna další opatření při omezených možnostech, musí mu být zabezpečen určitý předstih v seznamování s úkoly. Místo náčelníka týlu jako zástupce velitele pro týl musí proto být u velitele vždy tehdy, kdy bude velitel připravovat jakékoli zásadní rozhodnutí. Přitom musí být zabezpečena stálá informovanost týlu o situaci. Povinnost této informace je uložena náčelníka štábu a velitelům druhů vojsk. Jaká je však praxe z prováděných cvičení? Úkoly jsou dávány, posilové prostředky jsou rozdělovány, je prováděn často složitý manévr a to většinou bez ohledu na praktické důsledky, jaké to má jak pro organisaci zásobování svazků a útvarů, tak pro jejich zdravotnické a technické zabezpečení. A je to právě obrana v horském a zalesněném terénu našeho pohraničí organisovaná na široké frontě, která vyžaduje zvlášť úzké spolupráce všech druhů vojsk s týlem. To si velitelé druhů vojsk dnes ještě neuvědomují proto, že k tomu nejsou tlačeni praktickými důsledky. O tom svědčí zejména praxe s rozdělováním takových svazků jako jsou dělostřelecká a protiletadlová divize, protitančková a ženijní brigáda, kdy často jednotlivé jejich útvary jsou používány na vzdálenosti 50—80 i více km od sebe aniž je s týlem předem ujasněn způsob jejich týlového zabezpečení.

Proto bude nutno zejména přípravu protiúderu provádět v nejužší součinnosti týlu se všemi druhy vojsk tak, aby často složitý manévr, který bude nutno provádět zejména s posilovými prostředky byl včas a dostatečně materiálně zabezpečen.

Úkoly týlu v době přípravy a provedení protiúderu budou komplikovány tím, že současně značné úsilí musí být věnováno zabezpečení rozvinutí týlu a jeho správnému uskupení.

V současných podmínkách je organisováno velení armády ze tří velitelských stanovišť, přičemž je uvažováno se zřizováním týlového velitelského stanoviště na vzdálenost 15—20 km za VS armády, to jest někde na úrovni čáry skladů svazků 1. sledu operačního učlenění armády.

Na tomto velitelském stanovišti jsou vedle všech orgánů týlu umísťovány i některé jiné složky štábu. Přitom vlastní týlové útvary a zařízení armády jsou v této době rozptýleny po celém prostoru armády, často na vzdálenost 50—100 km a spojovací prostředky týlu i při využití stálé linkové sítě stěží dají dostatečnou záruku dobrého spojení s nimi. Včasná informovanost týlu vyžaduje, aby jak u velitele, tak u vševojskového štábu byly stále orgány týlu, aby mohly včas získat podklady pro práci a hlavně s uplatněním všech potřeb součinnosti je včas zpracovat.

Tak se prakticky v době přípravy protiúderu jeví potřeba mít z hlavních týlových funkcionářů vytvořenu dostatečně silnou operační skupinu týlu umístěnou v blízkosti velitele a štábu, která by včas reagovala na operační situaci a zabezpečila další rozhodování velitele. Tato skupina musí mít spolehlivé spojení zejména s týlovými zálohami jako je pohyblivá záloha materiálu, zdravotnické, silniční a dílenské zálohy a dále dobré spojení s náčelníkem armádní zásobovací základny, který zprostředkuje spo-

jení se všemi sklady a zásobami materiálních prostředků. Umístění náčelníka armádní zásobovací základny v této době je možné buď na týlovém velitelském stanovišti, nebo lépe v prostoru uskupení hlavních armádních skladů. Pro spojení s tímto orgánem, stejně tak jako pro spojení s náčelníkem polního odsunového střediska (armádní nemocniční základnou) je nutno vedle dálkopisu mít nejméně jeden vrtulník. Z toho vyplývá, že velení týlu se ve skutečnosti rozpadá na tři sledy: operační skupina tvořená z hlavních funkcionářů a důstojníků štábu týlu je umístěna na VS armády, zbývající funkcionáři správy týlu jsou umístěni na TVS a konečně výkonní orgánové (štáb AZZ, štáb POS a štáby AVAS budou-li v době provádění protiúderu již rozvinuty) jsou rozmístěni v hloubce. Tato struktura velení jistě není ideální a má v sobě mnoho prvků těžkopádnosti a přináší tak řadu obtíží. K zlepšení tohoto stavu se jeví účelným likvidovat dosavadní velitelské stanoviště označované jako týlové velitelské stanoviště a organisovat řídicí složku týlu umisťovanou spolu s ostatními složkami štábu armády a výkonnou složku tvořenou štáby AZZ, POS a AVAS. Přitom řídicí složku omezit jen na minimální počty nejnutnějších funkcionářů a ostatní funkcionáře přiřadit k výkonným složkám, které plní těžiště úkolů týlu.

Bude-li k řízení protiúderu vytvářena velitelem armády zvláštní skupina velení je nezbytné do ní zahrnout i představitele týlu.

Z á v ě r

Týlové zabezpečení armádního protiúderu prováděného v podmínkách počátečního období války je, jak bylo ukázáno, obtížným úkolem, který vyžaduje od všech odpovědných funkcionářů značného úsilí. Úkolem velitele armády je dát včas konkrétní úkoly náčelníku týlu a zabezpečit mu cestou náčelníka štábu a velitelů druhů vojsk dostatečné podmínky pro součinnost při jejich plnění. Úkolem náčelníka týlu armády je pak zaměřit hlavní úsilí všech svých orgánů na včasné soustředění dostatečného množství materiálních prostředků, na včasné uvolnění všech zdravotnických etap a na zabezpečení nutného manévru svými útvary a zařízeními ve prospěch protiúderného uskupení.

Vzhledem k naléhavosti tohoto úkolu a hlavně k nedostatku času k jeho plnění je nutno řadu opatření zabezpečit už v míru. Zejména je nutné zabezpečit včasné rozvinutí hlavních týlových útvarů a zařízení, hlavně zdravotnických a dopravních a především pak výkonných orgánů velení týlu. Plány týlového zabezpečení musí být zaměřeny na všechny předvídané varianty protiúderu a zejména musí vytvářet podmínky pro rychlý manévr omezenými prostředky ve prospěch svazků plnících hlavní úkol armády.